

Makale Gönderilme Tarihi: 19.08.2019 – Makale Kabul Tarihi: 11.12.2019

KISKANMAK ROMANINDA SENİHA’NIN SESSİZLİK BÜYÜSÜ

Melek ATABEY*

Özet

Nahid Sırrı Örik’in *Kıskanmak* adlı romanı negatif başkahraman olma özelliğinden bir ilki temsil eder. Başkahramanın ideal özellikler taşımadığı bu romanda hayatını kıskançlıklarla kurgulayan bir kadın kahraman varlığı dikkat çeker. Bu özelliğiyle *Kıskanmak* romanının kahramanı Seniha, Cumhuriyet dönemi Türk romanında kadın karakterler arasında önemli bir yere sahiptir. Seniha, roman boyunca kendisine yapılan haksızlıklara karşı sessiz bir tutum sergilemiştir. Abisi Halit’e karşı intikam planları yapsa da olayların seyrine müdahale etmez ve sessizce bekler. Seniha çocukluğundan beri sevilmemiş ve unutulmuş ötekileştirilmiştir. Bu sessizlik abisinin aldatılmasına kadar devam etmiştir. Seniha yeri ve zamanı geldiğinde abisinden intikamını almak için yıllardır süren sessizliğini bozar. Eserin kilit noktası da Seniha’nın bu sessizlik büyüsünü bozduğu andır. Seniha, kötücül bir kadın titizliğinde ve sessizliğinde tüm karakterlerin hayatına etki eder.

Bu makalede Seniha karakterinin kötücül yanlarının romanın kurgusunu nasıl etkilediği üzerinde durulacak, Seniha bir anti-kahraman olarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kıskanmak, Seniha, Sessizlik

THE SPELL OF SILENCE OF SENİHA IN THE NOVEL KISKANMAK

Abstract

Nahid Sırrı Örik’s novel *Kıskanmak* represents a first feature of being a negative the protagonist. The role of a female protagonist, in which the High Priest is negative and dries with jealousy, has an important place among female characters in the history of Turkish literature of the Republican period. The Seniha character has maintained a quiet attitude towards the injustices inflicted on her throughout the novel. Although his older brother plans revenge against Khalid, he does not take things off course and waits quietly. Seniha has remained unloved and quietly on the sidelines since childhood. He remains silent on the theft of his life and has been quietly involved in the life of his older brother after the death of his parents. This silence continued until his brother was deceived. Seniha breaks her decades-long silence to avenge her brother when the time and place come. He performs this spell of silence, which

* Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisansüstü Öğrencisi, Bartın. melek-2000@hotmail.com / ORCID: 0000-0002-5254-4080

has lasted for years, in one move. This article will focus on how the villainous aspects of Seniha character affect the fiction of the novel, Seniha will be considered an anti-hero

Key Words: Kıskanmak, Seniha, Silence

Giriş: Kıskanmak Romanına Genel Bir Bakış

Kıskanmak romanının ilk basımı Tan gazetesinde tefrika halinde 1937 yılında gerçekleşir. Eser, 1946 yılında Hilmi Kitabevi tarafından kitaplaştırılmıştır. Yazarın ilk romanı olan *Kıskanmak*, karakterlerinin taşıdığı özellikler ve karakter özelliklerinin romanın kurgusunu şekillendirmesi bağlamında farklılık gösterir. Yazar etkisinde kaldığı Fransız romanlarındaki trajik unsurları kendisine özgü bir üslupla harmanlamıştır. Yazarın uzun yıllar Avrupa şehirlerinde kalmasının etkisi de konuları ve karakterleri işleyiş biçiminde hissedilir. Nahid Sırrı Örik romanında çerçeveyi Türk romanlarında sık rastlanan bir sorunsal üzerinden inşa eder: Romanda Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında bir imparatorluk artığı olan paşa çocuklarının hayatla mücadelesi, ailevi ilişkilerinin temsiliyetiyle ele alınmıştır. Ancak *Kıskanmak* romanını belli ölçüde farklı kılan yanı ailevi ilişkilerin psikanalist dinamiklerle yorumlanabilecek biçimde örülmesidir. İki kardeş arasındaki ilişkinin ve romanın sorunsalı olan kıskançlığın temelinde aile içi ilişkiler, çocukluk tecrübeleri önemli rol oynar. Çocukluğundan beri çevresinin ve ailesinin ağabeyine daha fazla ilgi göstermesi ve Seniha'nın varlığından bile habersiz olması Seniha'nın en büyük zaafı olan kıskançlık duygusunun sarsılmayacak temellerini atar.

Eserdeki olay örgüsünün çekirdeği Seniha ve Halit'in hayatlarından oluşur. Halit'e bağlı olan ikinci bir daire olarak Mükerrerem ve Nüzhet vardır. Bu iki olay dairesinde Seniha karakterinin kaderinde yazarın kadın rolü vardır.² Seniha'nın roman boyunca sessiz kalışının romanın kurgusu açısından önemi vardır. Çünkü Seniha kendi hayatını şekillendirmek için sessiz planlar yaparken romanın kurgusunu da şekillendirmiş olur. Abisinin eşi Mükerrerem tarafından aldatılışına sessiz kalması ve Nüzhet'le ilişkilerini engellememesi de Seniha'nın planının dolayısıyla romanın çözüm bölümünün en önemli adımıdır. Nahid Sırrı Örik'in kardeşini hapse attırarak kadar kötücül bir kadını başkahraman yapması birkaç nedensellik üzerinden açıklanabilir. Bu nedenlerden biri yukarıda da bahsedildiği gibi Fransız romanlarındaki trajik unsurların yazarı etkilemiş olması

² Berna Moran, *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999, s. 249-260.

muhtemeldir. Bir diğ er neden de Nahid Sırrı Örik'in kurgusal metinlerinde (roman ve tiyatrolarında) kadın ve erkeğ e verilen toplumsal cinsiyet rollerini tersyüz etmesidir. Yazar pek çok eserinde kadınla erkeğ in toplum içinde üstlendiğ i rolleri değ iştirir. *Kıskanmak* romanında da kötücül zekâsıyla romanın kaderini tayin edecek bir kadın kahramanın varlığ ı yazarın toplumsal cinsiyet bağ lamındaki avangard duruş uyla ilişkilendirilebilir. Romanda nefret duygusuyla dolu bir kadının varlığ ı Fransız trajedilerindeki gibi nedensiz bir oluş la baş lar. Ancak yazarın Seniha'nın çocukluğ undan bahsetmesi bir anlamda onun kötülüğ ünün nedenlerini de ortaya çıkarması demektir. Tam da bu noktada Seniha psikanalist değ erlerle çözümlenebilecek bir anti-kahramana dönüşür. Bu nedenle klasik Fransız trajedisi gibi baş layan roman psikanaliz düzlemde ilerler.

Karakterlerin ve olayların seyrini değ iştiren yazgı kalemi rolünü üstlenen bir kadın karakter çocukluğ una derin bir iniş i hak eder. Romanda Seniha'nın kin ve nefretle bezenmesi sadece kadın karakter olarak ezildiğ i sonucuna götürmez. Seniha, fiziksel olarak da özgüvensiz bir kadının güzel kadınlardan intikam alış ıyla da özgün bir karakterdir.

Sessiz Bir Cadı: Seniha

Kıskanmak adlı romanının anti-kahramanı Seniha'dır. Otuz dokuzunu devirmiş, evde kalmış, çirkin ve kıskanç biridir.

Zayıf, esmer, yüzü sert ve siyah tüylerle kaplı, iri ve siyah gözleri vardır. Halit'le ilgili olumlu herhangi bir olayda buz kesilerek soluk yüzlü vampire dönerdi. (Batur, Tarihsiz: 8)

Seniha'nın sadece ilkokul diploması vardır. Eğ itimi ailesi tarafından engellenmiş olsa da kendini geliştirmiştir. Günlük gazete ve kitap okuma alış kanlığ ı, kendi çabalarıyla yeni bir dil öğrenmesi, baş kahramanın akıllı ve zeki bir kadın olduğ unu gösterir.

“Seniha ciddi ve zeki bir kadındı. Anası ile babası tahsili ile hemen hiç meş gul olmadıkları halde en çok kendi kendine okuyup çalış ararak birçok şey öğrenmiş, hatta basit bir muhasebeyi idare edebilecek kadar Fransızca elde etmiştir” (Örik, 2016:76).

Seniha'nın kıskançlığ ının ortaya çıkış zamanları, çocukluk yıllarına dayandırır. Çevresindekiler, kendisine "kara kuru, çirkin" sıfatlarını kullanırken, abisini "beyaz, sarı saçlı ve mavi gözlü" olduğ u için okş arlar. Çocukluk zamanlarında baş layan çirkinlik duygusu onu dışarıya

kapalı ve soğuk biri olmaya iter. Seniha, annesi tarafından dahi seilmeyen bir çocuktur. Çocukluk dönemlerinde annesinin ilgisizliği onu büyük bir yalnızlığa iter.

“Annesiyle arasında o günün lafı bir daha hiç geçmeyecekti. Fakat artık bir daha da Seniha annesine sokulmadı. Ve annesini arada bir, nadiren, bayram ve kandil gibi sebeplerle kendisini öptükçe, her sefer Seniha’nın içine gelen düşünce şu oldu: “Muhakkak ki öğreniyor benden... Beni öğrene öğrene öpüyor. Şu halde bu oyuna, bu yapma sevgiye ne lüzum var!” Bununla beraber, Seniha o günden evvel güzel olduğu zannına hiç de düşmüş değildi. Fakat kendisinin çirkinliğine annesinin bu derecede emin bulunması kıza dokunmuş, annesinin kendisini hiç sevmeydiğini, işte ancak o gün tamamen anlamıştı...” (Örik, 2016: 56).

Seniha’nın çocukluğunda geçirdiği bu travmatik tecrübeler, soğukluk ve içe kapalılık gibi sonuçlar doğurmuş diğer taraftan da kadınlık vasıflarını layıkıyla taşıyan diğer kadınlara karşı kıskançlık duygusunun büyümesine yol açmıştır.

Abisiyle arasının açık olmasının sebebi sadece abisinden çirkin oluşu değildir. Eğitim hakkının ailesi tarafından elinden alınışı, abisinin yurtdışı eğitimi için kendi çeyizlerinin satılması, taliplerinin masraf sebebiyle reddedilmesi kıskançlık duygusunu körükleyen diğer nedenlerdir. *“Seniha ağabeyinden kendisine karşı en küçük fedakarlığın bile istenmeyeceğini, fedakarlığın yalnız ve ancak kendisinden istendiğini bilmiyor değildi. Lakin hiçbir defa itiraz etmemiş, ses çıkarmamış, “Bu da benim hakkımdır. Ben sizin evladınız değil miyim? Benim boğazımı doyurmakla bana karşı her borcunuzu ödemiş mi oluyorsunuz?” dememişti.” (Örik, 2016: 57).*

Hayatını tüm aşamalarında ailesinin abisine dair ilgisini kıskanmış fakat romanın düğüm ve çözüm bölümüne kadar isyan ve itiraz etmemiştir.

Seniha’nın ailesi tarafından evlendirilmeyişi, abisinin geleceğinin daha çok önemsenmesi ve bir kadın olduğu için cinsi arzularının görmezlikten gelinmesi de kötücül karakterinin oluşmasındaki nedenlerdendir. Abisi Halit’e gönderilecek paranın eksilmesinden endişe duyan ailesi onu yan köşkteki talibine vermemek için bahane uydurur. Tüm umutlarını abisi Halit’in yurtdışından dönüşüne bağlamasını isterler. Ona daha iyi kısmetlerin ancak o zaman çıkacağını söylerler.

“Seniha onları sessizce dinlemiş, onların belki kendi vicdanlarını aldatmak üzere durup durup tekrar ettikleri bu sözleri onlara söyleten sebepleri anladığına dair hiçbir şey sezdirmeyerek, yüzünde hiçbir hat kıvılcıktan dinlemişti” (Örik, 2016: 59).

Sessizlik, roman boyunca Seniha'nın en önemli silahıdır. Yapılan her haksızlığa karşı sessiz kalması büyük bir intikam alma arzusunu artırır.

Seniha, sessizlik büyüsünü yapıp abisinin kahrolmasını bekler. Bu bekleyişini gizlemek için de asla istekli görünmez. Aksine abisine ve gelinine iyilik yaparak bu kötülüğün ondan geldiğini anlamamalarını sağlar. Abisi Halit ve yengesi Mükerrerem rahatsızlandığında onlara sabahlara kadar hizmet eder. Evin hanımlığını üstlenip evde ikilik çıkarmaz.

Seniha kıskançlığını saklayabilmek için Halit'le ve Mükerrerem'le pek yakın ilişki kurmaz. Yemekte, sofada, davetlerde ve önemli konular hakkında “evet” ya da “hayır” diyerek iletişimini mesafeli devam ettirir. Yalnız başına geçirdiği vakitlerde gazete, kitap ve roman okur. Evde sessiz ve zararsız bir tavırdır. Genellikle varlığını kimseye hissettirmemeye çalışır.

“[aynı sessiz adımlarla Seniha odasının döndü.]” (Örik, 2016: 86).

“[pek sessiz adımlarla dışarıya, sofaya çıktı.]” (Örik, 2016: 136).

“[başını örterek pek sessiz adımlarla, adeta hırsız gibi aşağıya indi.]” (Örik, 2016: 137).

Kibar ve ciddi tavırları intikam hırsının üzerini örter. Eser boyunca “sessizlik büyüsü” olarak değerlendirebileceğimiz bir sessizlik silsilesi vardır. Bir çocukluk anısında Seniha'nın “çirkin” sıfatına layık görülmesi sessizlik tepkisinin başladığı andır.

Ardından eğitimi yarıda kesildiğinde, çeyizlerinin satılıp abisine para gönderilmesine, abisinin, eşi tarafından iki kez aldatılmasına da sessiz kalmıştır. Celal Ferit'le ilişkisine de Nüzhet'le olan ilişkisine de ses çıkarmamıştır.

“Ve anladı ki günahkar kadın biraz evvelki buhranı geçirmiş, vaziyeti anlatıp nasihatler istemeye hevesi ise bu buhranla beraber geçip bitmiştir. Şimdi Seniha “anlat!” diye ısrar etse belki hiçbir şey söylemek istemeyecek yahut hakikati anlatmayarak yalanlar uyduracak. Bir an, pek kısa bir an, geçkin kız sadece ağabeyini

düşünen bir kardeş ruhunu duydu. Bir çapkın oğlana tutulup hem de sayesinde gün gördüğü, adeta açlıktan kurtulduğu kocasının şerefini çiğneyen bu ahlaksız kadına karşı içi nefretle sarsıldı.

Bu, bir an sürdü ve sonra kendine geldi. Lakin bir şey söylememekte devam ediyor...”
(Örik, 2016: 113).

Seniha'nın tüm sessizliğinin amacı günü ve zamanı geldiğinde sessizliğini bozup abisinin yok oluşunu seyretmektir. Nitekim uzun süren Nüzhet ve Mükerrerem ilişkisinin foyasını ortaya çıkarmak onun için çok büyük zevk olur. Abisi Nüzhet'i öldürdüğü için yedi buçuk yıl hüküm giyer. Seniha abisinin namus cinayeti işlediğini söylemek yerine hiçbir şey bilmediğini söyler ve sessizliği ile kurguladığı hayatına devam eder.

“Ben kendisine bu yoldu hiçbir ihbarda bulunmadım. Mükerrerem Hanım'ın Kapuz'a gittiğini ben kendim bilmiyordum ki ağabeyime bildireyim. Esasen tekrar ediyorum. Mükerrerem Hanım'ın o zavallı gençle buluşmak üzere Kapuz'a gittiğini veya kendisiyle başka bir yerde buluştuğuna kati bir şekilde şu anda da kail değilim” (Örik, 2016: 164).

Salt kötü kavramının içini dolduran Seniha en duygusal anlarında bile annesinin ruhuna sarılamaz. Bu yalnızlıkla ve sessizlikle başa çıkmaya çalışır.

Sonuç

Nahid Sırrı Örik'in *Kıskanmak* romanın başkahramanı Seniha, kötücül bir zekâya sahip romandaki diğer insanların kaderini belirleyecek kadar da kötülük cesaretine sahiptir. Bu özelliği ile *İntibah* romanındaki Mahpeykerle benzeşir. Ancak Nahid Sırrı Örik'in kahramanının çocukluğunda yaşadığı travmatik ayrıntıları da kurguya yerleştirmesi, Seniha'nın Mahpeyker gibi yalnızca 'oluş' halinde romanda yer almasını engeller. Bu ayrıntılar, Seniha'nın karakter özelliğinin ortaya çıkmasının nedenlerini de ortaya koyar.

Romanlarında kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet bağlamındaki rollerini tersinden kurgulayan Nahid Sırrı Örik'in bu açıdan Türk romanında farklı bir yazar olduğu söylenebilir. *Kıskanmak* romanında da Seniha'nın kötücül bir anti-kahraman olarak yer almasının temel nedenlerinden biri toplumun bir kadın olarak çocukluğundan itibaren onu ikinci plana iten bir tavır

sergilemesidir. Seniha, bu yönüyle toplumsal yapının kadına bakışını gösteren bir kahraman örneğidir. Ancak Seniha'nın bu ötekileştirmeyi sessiz görünüşünün altında büyüttüğü kin ve intikam duygularıyla kabul etmemesi onu farklı bir kahramana dönüştürür. Bu nedenle *Kıskanmak* romanında Seniha'nın sessizliği, toplumsal cinsiyet rollerine verilen bir tepki olarak da değerlendirilmelidir.

Kaynakça

- Alangu, Tahir (1959). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman 1919-1930*, İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Çelik, Behçet, (2001, Temmuz). “Nahit Sırrı Örik’in Romanlarında “Kötülük”. *Virgül*. 56.Sayı.
- Dündar, Hülya. (2009). *Nahit Sırrı Örik’in Romanlarında Narsist Entrikalar*. Ankara. Doktora Tezi, Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Moran, Berna (1999). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 249.
- Oktay, Ahmet (1993). “Örik, Nahid Sırrı”. Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1153-64.
- Örik, Nahid (2016). *Kıskanmak*. İstanbul: Oğlak Yayınları.
- Soylu, Özge. (2001). *Nahit Sırrı Örik, Kıskanmak ve Psikanaliz*. Ankara. Yüksek Lisans, Tezi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sayar, Feyza (2013). *Nahid Sırrı Örik’in Romanlarında Aile*. Kıbrıs. Yüksek Lisans Tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü.